

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

15 de Purgatione vtraque, vulgari & canonica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

- 17 Compurgatorum numerus qui iustus esse debeat.
- 18 Iuramentum purgatorum in quibus exonerat iurantiem.
- 19 Purgatio canonica a quo inducitur, & quando relinquitur. Eius effectus, absolutio, vel condemnatio. nu. 20.
- 21 Sententia criminis, & erronea num transeat in rem iudicatum.
- 22 Iuramenti purgationi necessitas, & rationes. Iure diuino receptum. nu. 23.

Inter species probationis vel iustificationis ut dicitur, ponitur purgatio, quae est praesumptio, in iudiciorum, vel accusationum non probatarum, perfecta elusio. Vel purgatio, est de excusatione, & innocentiam suam ostendere: ut in his qui reus, de publico iudicio. P. l. fin. de acq. iur. rec. dom. P. cum similibus. Sicuti & per torturam diximus elidi iudicia, si nihil falsum fuerit qui tormenta passus est. Et videtur esse tortura species purgationis canonicae. **D**icitur tamen purgatio esse, vel vulgarem, vel canonicam. Valgaria erat, quae a vulgo erat in uerba vel ueritate canonica, quae uia vitari idonea, & recepta fuit a sacris canonibus. **F**uit purgatio ueritatis, pro crimine illato praesumptio uel si uoluerit, sed non plene probato, ca. 1. 3. & ca. quatuor, 5. ca. cum in inuenitur. 12. de purg. cano. quando infamatio graue generat scandalum, quo casu etiam infimo tunc purgatio canonica imponitur, c. inter sollicitudines, 10. eod. c. qualiter. §. 1. de accusa. Si tamen notorium crimen esset, non esset inducenda purgatio, sed punitio, c. 4. & c. pen. ca. cum dilectis, de purg. cano. Late patent crimina quibus quis infamari potest, & de illis quoque purgationis tractatio diffusata est. Sed & de surripione scripti fieri poterit, c. ex parte, de off. ordina. & de ciuilib. interdum non plene probatis, ut ca. quod ad constitutionem. de sent. & re iudic. Fieri debet purgatio ab eo, qui oneratur aliquo crimine, vel praesumptione, vel diffamatione: si modo non fuerit alias deprehensus in furto, peritio, aut falso testimonio, ca. 1. de purg. cano. Adduntur & compurgatores. d. c. 1. & fin. eod. **F**orma **4** & modus purgationis uulgariae erat multiplex secundum diuersos mores corruptos uulgi, & ideo prohibita, c. ex torturam, eo. Cuiusmodi quae fiebat per aquam frigidam, per consecratam & benedictam, bibitam, c. sententiam, ne cleric. vel mona. Forsan uolebant imitari aquam Zeli, quam Deus statuerat in lege antiqua, Numeros, 5. pro detegenda suspecta de adulterio, ca. in libro namque, 2. q. 6. Fuit & subiatum examen aquae frigidae, in Capitularibus. Caroli Magni, capit. fin. cap. 26. Et in legibus Langobard. l. v. exam. in. qual. quis se defend. deb. lib. 2. leg. Lang. Sic fuit uel Lottharum refertur. Examen aquae frigidae, quod haec ueni faciebant a missis omnibus modis interdicatur, in non uoluerit fiat. Fiebat etiam per aquam feruentem, quae etiam reprobata est, d. c. sententiam, ne cler. vel mona. ca. omnibus, c. confisus. l. c. Meniam. 2. q. 5. de qua purgatione uide. l. si qui se exleui. de homicid. libet. homin. & lib. l. leg. Langobard.

Item fuit & alia quae fiebat per ferrum candens, quando ex tertia non sequebatur aduulio, proximo circa, urib. Refert Iacobus Meierus, lib. 5. an alium Flandriae, Philippum comitem Neoportum nlem, anno Domini 1164. edidisse leges nouas, inter quas haec, Si quis uultus in nocte acceptum alicui immutatuerit, si scabinis dignum uidebitur, ferro candenti, se excusabit accusatus, si ausugerit, manum perdit. Item, Si fur uocatus accusatus fuerit, ferro candenti se excusabit: si culpabilis permanserit, suspendetur: si accusatus in ante iuramentum defecerit, accusatus liber erit. **I**n f. Capitularibus Caroli Magni facta dicitur haec probatio, ad decem uomeres ignitos, in Capita. Caroli Mag. & ea legem qua data sunt pro occisio. cleric. c. 5. De eo qui occidit, inquit lex, proximum suum mentens ne in seruitutem, seu in seruitutem per eum traheretur, si negauerit se illum occidisse, ad nouem uomeres ignitos iudicio domini examiniandum accedit. **E**t fuit & uulgare examen crucis, quod prohibetur lege Langobard. ca. hac, l. sanctum, tit. qual. quis se defend. deb. lib. 2. leg. Langob. Sanctionem est, ut nullus deinceps, quamlibet examinationem crucis facere presumat, ne Christi passio qua glorificata est, cuiuslibet temeritate contemni habeatur. Ut merito castigandi sunt aniles mores, ut fortilegia, dum factum indagant, vel per Astrolabii inspectionem, cap. 1. de fortileg. vel per immersionem breuium in aquam frigidam vel bene dictam: vel per cribrum & forfices, inuocatis peperam diuis, in quibus uulgus maxime abutitur.

Refert Gregorius Taronenfis, lib. 2. hystor. Franc. c. 1. speciem aliam purgationis uulgariae, da in scribit Beatum Britium Episcopum Taronensem, calumnia impetrata a populo, mulierem impraegnatam, ad quam cub. oculatus eius uestimenta defere

sectus erat ab iacenda, cum que innocentem: tamen ut satis fieret populo, prunas ardentis pileo imponisse, easque ad se proximus amotas ad sepulcrum Sancti Martini una cum populo comitante, illis uelibus accessisse & detulisse, dicentem se ita impullutum esse a muliere. Huicque purgationi potius credidisse populum quam praecedenti miraculo, quod certe diuinius. Nam ut idem scribit, cum Britius negaret se scelus commisisse: iussit ad se infantem ex ea muliere editum adferri, Halic. lib. 2. hystor. Rom. Linnus, Valer. Max. lib. 8. c. 1. qui cum elatus fuisset, triginta tantum dierum existens, admiratus per Iesum Christum locutus est, non fuisse ex eo genitum. **M**eminit f. de alia specie purgationis Dionys. Halicarnass. qua Tuscina Vestalis suspecta violatae pudicitiae se expurgauit. Ea enim falsis rebus accusata, iussa pro se dicere, petiit Tyberim. Sacerdotum permissu, & proficiente populo, haussit aquam cribro vacuo, eamque usque in forum perlatum effudit ad pedes Pontificum, & liberata est, accusatore nec uiuo p. stea nec mortuo compariante. **F**iebat f. & per duellum purgatio, de quo postea, quae etiam sublata est, c. 1. & 2. de uulgar. ca. monomachia, 2. q. 5. ut ceterae omnes purgationes uulgares, in quibus potius Deus tentaretur & ad iracundiam preueniret, quam uerum haberetur Innecentia testimonium, c. si de pur. cano. c. quaritur, 2. q. 2. c. si nulla, 2. q. 9. fin. Et subrogata uel recepta tantum purgatio iuratoria, quae canonica dicta est. Sicuti enim nec omnia Deus punit in hoc seculo delicta, sed suo iudicio quaedam reseruat: sic & non omnia uult ad punitionem uel ad temerariam accusationem reuelare, c. si omnia, 6. q. 1. Et occulta non sunt fortius seculi, sed Dei solus, ca. compescant, 3. dist. Saepe etiam per fallax hoc iudicium uulgare tentato Deo ex praesumptionibus innocens damnabatur impie, c. significandis, de purg. uulg. P. & demones miracula imitabantur & perstringebant oculos ut uel innocenti illuderent, uel impium liberarent meritis poenis. Sic enim etiam D. Augustinus, lib. 12. cap. 16. Ciuitatis Dei. **D**emonum praestigis concedit factum Tulliae: nam etiam, ut diximus, postea nec uiuus nec mortuus comparuit accusator. Et quod scribitur Liois lib. 2. de bello Punico, & Ouid. in Fastis, Valer. Max. & alii de Q. Claudia Vestali, quae cum aduerso pudicitiae rumore laboraret, quod cultus esset studiosior, cum natis quae mater uel dicebant Idololatrae Deum, uehebatur ex Pessimune Phrygiae Romam, haussit ia Tyberi, nec uiuum bonumque moueri posset, disci. ctaz. ma & nauis illigata, precata est illam Deam falsam, ut si castam se nosset illam sequeretur, nauemque duxit. Item quod scribitur de Actio Natio Augure, qui eodem dissecuit nouacula, Cic. de diu. lib. 1. **L**iu. in 1. **I**mprobant f. ista & similia omnia pagani ca. & praestigia Christiani, & expiationes per illa facta: ut expiationes eiusdem idololatrae, quae fiebant tribus modis, redas, odo, sulphure, uide Apuleium, de Asino aureo, lib. 11. neque probamus eos qui

cuperent instrari, si qua darentur. **S**ulphura cum redas? Satyrogasibus, de sulphuris expiatione, Plinius l. 1. 35. quamuis **E**t ueniit qua testret anus lectum, locum que. **D**eferat & tremula sulphur & ora manu. Ouid. de arte aman. **H**ae itaque reiecta cum sint, & in totum reprobatae id est, omnia purgationum, ut ait Lucianus, in tra cuius tit. xaxaxaxaxaxaxaxaxaxax. iuramenti sola purgatio remanet, ca. si qui, 4. de purg. cano. **E**ius f. forma est, ut qui infamatus est de aliquo crimine uel similibus suspitionibus, iuret super facta Euangelia Romae aliquando ad beati Petri corpus, ut c. habet. & c. Meniam, 2. q. 5. se immunem esse ab eo delicto, neque illud commisisse per se, aut per impostitam personam, si id crimen exigat, c. quatuor, 5. de purg. ca. c. laudabile, §. fin. de si. q. d. & male. **A**ccedunt f. & compurgatores, id est, uiri alii qui pariter iurant se credere, quod qui iurauit, uere iurauit: & quod secundum suam conscientiam, ille sit immunis ab illato crimine, d. c. quatuor, & c. constitutus, 9. & c. de testibus, 13. de purg. cano. **C**ompurgatores portio, debent esse honestae personae & uicinae, quae nouerint uiuendi ritum ipsius qui se purgat, d. c. constitutus, & c. cum dilectus, 11. & c. fin. ca. cum P. Mancouella, c. quanto, & c. quosdam, de praesumpt. hoc est, ut in illis considerata ut sint bonae fame nec sint pro aliquo crimine condemnati, d. cap. constitutus. **L**ocus purgationis faciendae dicitur si idoneus, ubi infamatio apparet: ut si a populo infametur, coram populo fiat iuramenti purgatio & compurgatio, arg. c. 1. de poe. & c. ex tua, de simonia. Si inter clericos tatus, coram illis, ca. 2. in fine, de purg. cano. ca. qualiter, in 2. §. fin. de accusat. **U**bi moratur & percat seu aboleatur fama, ubi pessime orta dicitur, & tollatur de loco scandalu,

c. Memnam, 2. q. 5. c. illud, 3. 3. dist. c. de crimine, 15. q. 5. c. postquam, de elect. c. si peccauerit, 2. q. 1. c. inter sollicitudines §. attendentes, de purg. cano. a. ubi qua in provincia, ubi de cri. agi oport.

17 *¶* Compurgatorum numerus non est certus, & idem omnibus personis definitus iure. Nam interdum, cum septima manu se purgare iubentur in causa matrimonii solvendi, quae se a conjugali congressu intactas dicunt, *c. laudabilem, de frigi. & malefic. Mandat Lucius tertius summus Pontifex fieri purgationem septima aut quinta manu sicut expedire iudici videbitur, c. ex tuarum, 8. de purga. cano. c. si legitimi, c. quoties, 2. q. 5. In legibus R. purgationis tit. 19. de actu feruorum lex sufficiunt. Innocentius tertius iubet decanum purgare se ab infamia & criminibus illatis non probatis plene, cum decima quarta manu: id est, cum quatuordecim compurgatoribus sui ordinis, *c. inter sollicitudines, eod. de purg. cano. Concilium Triburien. nobili addit compurgatores 12. c. 1. eod. ca. nobilita, 2. q. 5. Alibi & plures, vel pauciores inueniuntur necessarii: vt recte in hac quaestione de finiamus, ex iudicis arbitrio compurgatorum numerum adhibendum esse: is autem eum determinabit, pro modo infamiae, & pro grauitate criminis, & habita ratione personarum, & scandali suborti ex diffamatione, *c. ex tuarum, ibi, sicut expedire agnoueris gloss. in c. 1. in verb. duodecim, gloss. ca. inter sollicitudines, in ver. decima quarta manu, de purg. cano. in ca. omnibus, ca. presbyteri, 2. q. 5. vt & duorum compurgatorum numerus interdum sufficiat, c. cum in iuuentute, 12. de purga. cano.***

18 *¶* Sed & solus se purgantis iuramentum purgatorum sufficit interdum, in quibus confessio eius vel negatio docetur, vt in iuramento calumnie explicauimus, illudque docetur in exemplis. l. fina §. licentia, de iur. delib. C. l. eos qui, 26 §. fina de vfor. C. l. praesenti §. sicubi de iis qui ad ecclesiam confugiunt, de fide instrum. C. l. fin §. fin. de bon. aucho. ind. possid. C. l. fina §. fin. autem dubitator, de iure domini impet. C. l. 4. §. sed si in scio, de eden. P. l. propterandum, §. 2. de iudic. C. l. si quis de curio, ad leg. Cornel. de fals. C. l. si de meis, §. fin. de arbit. P. l. 1. §. si quis arguatur, de depos. l. actione, §. 1. de furt. Marcellus, rer. amotar. P. Auth. nouo iure, de penis iud. qui male iudi. C. Sed & in concilio Guarmaciensi, singularis purgatio seruata, docetur pro deprehendendo furto in monasterio facta, exhibita communionem, cum his verbis, *corpus Domini sit tibi hodie ad probationem, c. sape contingit, 2. q. 5. Quae tamen formula subblata fertur, eo quod suspensus non est danda eucharistia, c. dilecti, de purg. cano. ca. tribus, de conse. dist. 2.*

19 *¶* Sed non cuiusque iudicis est, purgationem infamato statuere, sed tantum eius qui de negotio cognoscit, vel cognoscere debet de quo infamatur: alioquin si ab alio statuatur ea purgatio, non releuat infamatum, *c. cum dilectis, 15. in fi. de purg. cano. ca. ad audientiam, de consuet. ca. licet, de offi. lega. cum simi. Quia non prius peruenitur ad purgationem, quam cognitum sit ab eo qui de criminibus cognoscere potest, an infamatio vel accusatio sufficiat ad condemnationem: nam tunc si sufficiat condemnat, nec opus est alia probatione seu purgatione, vt in notariis, d. c. cum dilectis, & ca. si quis de gradu, de purg. cano. ca. euidencia, de accus. c. de manifestis, 2. q. 1. an vero probata non sit, sed sit verisimilis aut non verisimilis: vt si verisimilis statuatur purgationem, d. c. si quis de gradu, si non sit verisimilis, non statuatur, *ca. cum in iuuentute, 12. de purg. cano. Sed & prius quam quis cogatur purgationem illam sollemnem facere, vt cari debet & examinari de fama, ne inauditus condemnentur aut abiens, contra iuris diuini & humani regulas, c. Deus omnipotens, 2. q. 1. c. de illicita, 2. q. 3. l. in audientiam, ad l. Cor. de sca. P. l. absentem, de pen. cum simi. d. c. cum dilectis, circa finem, & c. cum sit Romana de appell. Sententia quoque ea de re ferenda. Quae omnia non possunt fieri nisi ab idoneo iudice & competente. Alioquin si fiant a non suo, nullus sequetur effectus, *c. noui, de iud. nam potest cogi in diffamato, & c. sca. d. alio vt se purget infamatus, c. 4. §. fin. & c. 2. & c. nos inter, 6. de purg. cano. c. si mala, 2. q. 5. nisi ad superiorem iudicem appellauerit, d. c. nos inter, & c. licet, & c. irrefragabili, de offi. ordina. Praesigunt ordinem iudicalem antequam fiat purgatio, gloss. ad cap. 2. ad ver. suspendatur, & gloss. ad cap. inter sollicitudines, ad ver. constitutio, de purg. cano.***

20 *¶* Sequitur autem ex bene statuta purgatione per iudicem, vt si nolit se purgare, vel si in purgatione defecerit qui iussus est se purgare, habeatur pro condemnato & conuicto, *d. c. inter sollicitudines, §. quod si forsitan, & c. 2. de purg. cano. quemadmodum is qui de calumnia iurare recusat, c. fin. §. 1. de iura. cal. amb. principales, §. si quis autem, de iur. iur. prop. cal. dan. Et nolle se iuramento hoc obstringere purgationis, reatus iudicium visum est. Vt c. rino. Is enim cum Germaniae praesert, et natus est domi semetis*

arbitris, legato suo persuadere, ne se pecunia corrumpi sine: et cumque illud non impetraret, ad tribunal venit, iurauit se nunquam vlla munera accepisse, neque quoad viueret accepturum. Moxidem praecipit legato, vt simili sacramento se obstringeret, is conditionem reculauit, quare eum abdicari officio iussit, vt scribit Xiphilius in Commodo. Iurare etiam cogebatur olim lictores obluarum, neque oleum, neque oleam surripuisse, neque alium quemquam suo dolo malis. Aliter enim neque argentum & mercedem, neque oleum oleaue habebat, vt ait Car. lib. de rusticis. cap. 144. & 145. Quod si purgatione negauerit se commisisse de quo infamabatur, & innocentiam ostenderit per compurgatores, absoluitur & dimittitur in pace, *c. ex tuarum, in fi. & c. si in fi. de purg. cano. Explicat autem gl. fin. in cap. ex tuarum, 8. de purg. cano. cum qui legitimo modo & coram suo iudice se purgauit, maxime praesente accusatore, non possit iterum accusari de eodem crimine: sed perinde haberi ac si se iuramento absolutus fuisset, cum iurandum hoc videatur esse decisorium, & maioris auctoritatis, quam transactio aut res iudicata, l. 2. & 3. §. 1. de iur. iur. P. Et saltem idem consequimur per iuramentum, quod per sententiam consequeremur, l. sed & si, §. si cum de hereditate, de iur. iur. P. Item quod popularis actio extinguitur iurando citra collisionem praetito, *l. eum qui, §. in popularibus, eod. Nec de eodem crimine bis querendum est, licet nauia caupo sub. P. ca. de bis, de accus. ca. si licet, 23. q. 3. nisi noua infamia superuenierit, quae firmet & probare videatur priorem absoluti iuramento purgationis. Nam ex ea causa absolutus, iterum accusari potest, c. veniens de accusa, admonere, 33. q. 2. & eidem iudici noua purgatio, c. ceterum, de iur. cal. ca. cum in iuuentute, de purg. cano. c. ceterum, de test. cogen. ca. pastoralis, de excep. d. c. Memnam, 2. q. 5. quemadmodum diximus ex nouis iudicis repeti posse torturam seu questionem, hoc lib. C. de tort.**

¶ Et notatur etiam casus repetitionis accusationis, in l. 3. 21 de praenotatio. P. in l. si cui, §. in eodem crimine, de accusat. P. ca. multi, 2. qua. 1. Vnde & cautius in Gallia, reus delatus cum per sententiam accusatione liberatur, nunquam absoluitur absolute, sed dicitur amplius esse inquirendum: interim autem relaxari. Semper enim veritati locus esse debet: & errore detecto, & probationibus factis, purgatio quae habet probationem tantum presumptam rei veritate eliditur, *c. significansibus, 2. de purga. vng. Et multo magis, si purgatio sit vulgaris, per quam quis absolutus sit vel damnatus: nam ea absolutio non transit in rem iudicatam. Inspectenda namque causa fundamentalis sententiae, ut nepe dubium res esset vel non esset, non crimen vel non. Et proinde subblata causa, & dubio certo facte, cessabit sententia & corruet, *ca. cum cessante, de appella. Ladigere, §. quamuis, de iur. iur. c. cum Paulus, 1. q. 1. Neque hic verum est, quod sententia per errorem lata transeat in rem iudicatam, si nulla appellatio suspensatur, quod examinat glo. ad cap. 2. de purga. vulg. & in summa eius titu. Hostiensis, quos videtur.**

¶ Rationum propterea purgationis inductae vna, vt saltem aliqua 22 via delatum crimen & non probatum plene, possit aliqua certa sententia definiti: quia definitio vel absolutio, nempe, vel condemnationem habere debet, l. 1. de re iud. Item 2. vt sciam quod ex infamia nascitur criminis impositi, ableatur in bonos & graues saltem, *c. pen. de pur. ca. eccle. 2. q. 3. ca. omnibus, 2. q. 5. Quod non sufficit bonum esse, sed etiam exigatur, potissimum in personis dignioribus, vita quae alis scandalo esse non possit, & sit sine suspitione etiam mali, c. 2. de purg. cano. c. nolo, 12. q. 1. & c. non sunt, 12. q. 11. ad Roma. 12. 2. Corin. 8. c. si mala fama, 2. q. 5. Propter nos conscientia nostra nobis necessaria est, &*

— hic reurus aneus esto, Nil conscire sibi, & nulla palelere culpa. ¶ Proprietas alios tamen & c. c. est iustitia bona fama, d. c. nolo. Qua 23 re & necessarium purgatorum iuramentum, receptum est iure diuina, vt Deuter. 2. Si inuentus in terra cadauer hominis occisi, & ignoretur reus, seniores & maiores nati egredientur, & iurabunt decentes, manus nostra non effuderunt sanguinem huius. Exstat & a. l. lex, Exod. 22. Si quis amico commendauerit pecuniam aut vas in custodiam, & ab eo qui suscepit, furto ablatum fuerit, si inuentur fur duplicare debet: si laet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, & iurabit quod non extenderit manus ad res proximi sui ad perpetrandum fraudem, & c. Sed & quando de conscientia alicuius & periculo animae quaestio est, iuramento eius creditur: quod d. in contrarium sunt probationes, l. fin. in fine, de iure delib. C.

De Duello & Monomachia, seu Singulâri certamine Cap. 16.

- 1 *Duellum prohibitum.*
- 2 *Duellum, & duellatores quid olim, & nunc.*
- 3 *Monomachia & duelli species.*
- 4 *Certamina singularia mistaria, & nu. 5.*
- 6 *Monomachia olim quaedam ob necessitatem quandam permissa & facta.*
- 7 *Duellum ubi permissum fuit.*
Pro quibus criminibus permissum.
Quis permittere possit. Quae forma duelli indicendi & pugnandi.
Signis certaminis ut mittatur, quomodo a iudice statuatur.
Certaminis ludex quis esse debeat.
Cataadromus duelli quante amplitudinis.
Modus & forma vincendi ad duellum & pugnandi. Protestationes pugnatorum, & iuramentum. De pugna. Post certamen quid statendum. Effectus. Et per quos duellum fiat. num. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.
- 23 *Duelli permissi finis probatio occulorum.*
Et ibi rationes eius.
- 24 *Torneamentorum permissiones, & derogationes.*
- 25 *Hæsiidua an prohibita.*
- ¶ Neri species purgationis vulgaris, duellum seu singulare certamen, aut monomachia ponitur, in c. 2. de purgati. vulg. quæ etiam ibi prohibita est, & in c. monomachiam, 2. q. 5. ¶ Duellum tamen antiqui idem quod bellum dixerunt. Unde & per duellum hostes, & Bellona duellona dicta, ut auctor in 6. de ling. Latin. Varro, Plautus, in *Capiti. Belli domig. duellatores optimi.* pro bellatores, Cicero, 2. de legib. *Nam es atque ferrum duelli instrumenta.* Linius, lib. 6. *Belli Macedoni. Quod populus Romanus eo tempore duellum iussisset cum rege Antiocho.* Caius, per duellum etiam hostes dictos antiquitus fuisse cum Cicerone tradit, *l. quos nos hostes, de verbor. sign. P. Cic. 1. offic.* Quo nomine nunc patræ hostes dicuntur proditores, legis maiestatis rei. *Duellum,* inquit Sex. Pomp. Festus, *bellum videlicet, quod duobus partibus de victoria contentibus dimicatur: inde & per duellum quis pertinaciter retinet bellum.* Singulare certamen duorum hominum dicitur duellum, & solius cum solo pugna: Grecis *πονομαχία.* Duellum in purgatione vulgari, erat certamen duorum ad purgationem illati criminis inritum, quo victor purgatus, victus pro conuicto habebatur. Duplex illa pugna erat, æque stris & pedestris, talisque formæ & modi, quo contentum erat inter pugnaturos, vel ab illis qui monomachia præterant.
- ¶ Erat tamen monomachia species alia, quæ non purgationis causa, sed vel virum probandarum & periclitandarum imponere aliquos fiebat, vel ut spectaculum præberent populo, ex quibus qui virtutis causa id facerent, non erant infames: ut pugiles in sacris certaminibus, & alii similes. Qui autem vel operas elocabant, ut cum bellis singulari certamine congregarentur, vel gladiatorio munere publicam spectaculum sanguine proprio ederent, infames fiebant, *l. 1. §. item Senatus consulto, cum duob. §§. seq. de postul. P. latibetatis, q. de vis qui not. inf. P. l. quæ a. d. one, 7. §. si quis in colluctatione, ad leg. Aquil. P.* Et tandem gladiatorum cruenta spectacula sublata fuerunt, tanquam in domestica quiete & in otio civili horrenda, *l. vni. de gladiis. lib. 11. C. vide qua dixi de hoc lib. 39. Synag. huius c. 5. nu. 25.* ¶ Fuerunt tamen & alia monomachia ad ostentationem virtutum & audaciæ introducunt, quibus congregati soliti erant depugnantes, vulgo torneamenta dicta, quorum torneamentorum detestabiles nundinas, ad quas milites ex conducto soliti erant concurrere, improbat & prohibet Pontifici, unde mortes hominum, & pericula animarum sepe provenirent, *c. 1. de torneam. lib. 5. apud Greg.* Cum tamen halta decerare, leges Romanorum concederent, *l. soleni. §. Senatus, de alea lusu & aleatorib. P.* Atque mortentibus in torneamentis denegatur ecclesiastica sepultura, *ca. 2. de torneam.* ¶ Solita fieri maxime illæ exercitationes pugnarum, ab ot. ois militibus in acie, vel in honorem heroum defunctorum. Quæ modo colligere licet ex Didys Cretensis libro 4. de bello Troiano, apud quem referuntur certaminibus propofitis ab Achille propter victum & occisum Hectorem, vicisse quadriugis equis Eumelum: bigis, Diomedem & Menelam: in sagittando, Merionem & Vlysem: cursu longo, Aiaceum Olei & Poliporetem: duplici campo, Machaonem: singulari, Eurypium: malta, Tlepomenum: disco, Antiochum: cælibus, Aiaceum Telamonium: cursu in armis, Diomedem. Pro-

ponit & diuersa certamina Phæacû, Homerus, quæ edi iussit Alcinoûs in aduentum Vlyssis peregrini, publice, præeunte præcone. ¶ Fuerunt tamen monomachia veluti ex quadam necessitate antiquorum, ad sopiendas bellorum clades imminentes, & ad controuersias sopiendas. Sic singulari certamine Curiatorum & Horatorum direptum bellum inter Romanos & Albanos, victis Curiatoris, qui nomine Albanorum causam defendebant, ab Horatio qui pro Romanis vicir. Lege prius posita, ut victis istis aut vincen-tibus commilitonibus, victores vel victi habere oportelli, quorum causam defenderent, *Linius, in v. Valer. Max. lib. 6. c. 3.* ¶ Duello quoque Golia & Davidis, illo pro Philistæis, hoc pro Iudæis decertate, bellum maximum solutum est victo Golia per Davidem, in singulari cum suis conditionibus pacto certamine, *1. Reg. c. 17. ca. monomachiam, 2. q. 1.* Quando etiam Vandalis ex patris regionibus egressi, cum rege Gundarico Gallis vastatis postea ad Hispanias transiissent, & pariter Sæuis, id est, Alemanni Galliam apprehendissent, & fuisset inter hos populos orta quæstio, & collegissent vires belli vtrinque: ne multitudine clade interiret, conuen-nerunt, ut discrimen duobus pueris bellantibus committeretur. Et ita puero vtrinque in duellum emisso, pars Vandalorum victa succubuit, interfectoque illorum puero, Traianus successit regi in locum Gundarici, cessit Hispania cum iuis, *Grego. Turon. lib. 2. histor. Franc. c. 2.*

¶ Videtur tamen hæc monomachia pertinere ad purgatio-nem vulgarem, per quam iuris vel iniuriæ iudicium effectui com-mittitur. Quare & duellum huiusmodi in probantur quoque iura. Et clericum qui sponte duellum obtulerit, vel oblatum suscep-erit, deponi iubent: siue victor sit, siue victus fuerit, *ca. 1. de cleri. pugn. in Duell. & irregularis fit, ac homicida: si per se siue per cam-pionem, ut dicunt, seu pugilem, pro eo datum, occiderit conten-dentem & monomachum, c. 2. eod.* Maxime habitus reprehensibilis, quod vel Deum remediis non humanis tentare voluerit, *c. monomachiam, & ca. Menam, 2. q. 5. ca. si nulla viget necessitas, 23. q. 8. Et queritur, 2. q. 2.* Sed & permittit Deus plerumque in istis duellis, innocentes ab eo quo accusantur crimine, succumbere & necari, propter alia eorum peccata, ut ait c. 1. de purg. vulg. & ita Rhotarius rex, *Quia incerti sumus,* inquit, *de iudicio Dei, & multos audiuimus per pugnam sine iusta causa sua causam perdere: sed propter consuetudinem gentis nostræ Longobardorum, legem impiam vetare non possumus, lib. 1. leg. Longob. tit. de monomachia.*

¶ Quibus tamen rationibus etiam mores gentium plures inter Chri-stianos castigantur. Præualuit tamen malitia hominum, ut ne-cessarii aliquando fuerit permittere, legibus Germanorum, Hi-spanorum, Longobardorum, Gallorum, ut videbis in lib. Belis-farii Nerititorum ductis, de singulari certamine. Et in legibus proxime nominatarum nationum, in constitutione Philippi regis Gallorum, anni 1306. quam explicat Guido Pap. decif. 617. 618. 619. 620. & seq. vlt. q. 24. Et in tractatu Ioann. de Ligna-no, de duello. Quam obrem cum improbi mores vix omnino ex-trudi poterint, necessarium leges illis aliquas, ne laborarent in pelus, pro freno adicere. Primumque definita sunt negotia, pro quibus ad certamen singulare prouocare liceret tantum. Atque ex consuetudine Longobardorum, de criminibus obiectis lice-bit se purgare per pugilem, quem campionem dicunt, *lib. 1. leg. Longobard. tit. de malefic. l. fina.* Sic mulieri accusata de occiso marito per venenam, licebat se purgare vel per iuramentum, vel per pugnam seu eundem campionem, *l. fin. de cons. mort. lib. 1. leg. Longob. vide glo. ad §. si quis in ver. duellum, de pace venen. in feud. qui argam, id est, cuculum vocasset, de eo accusatus poterat vel componere, vel per duellum cogebatur probare, l. 1. de consuetud. lib. 1. leg. Longob. Si quis dixisset per vim venditionem prædii face-re coactam, l. si quis dixerit, tit. qual. quis se defend. de eod. Bellifarius ait in summa, ex legibus Longobardorum permissum esse bellum ex iusta causa, si rei eius, quæ in dubium venit, veritas alio modo probari nequit, si in simulatus criminis læsæ maiestatis quis fuerit, & alio modo probare non possit, accusatori armis cum ac-cusato decernendum est an verum sit crimen: si obicitur, quod patrem quis interemit, vel alium durantibus inducis: si alienam uxorem in viri mortem criminatus sit, vel adulteram dixerit, vel adulterium alieubi obicitur vel crimen furti, vel male possedit se per triginta annos vel incendium, vel si quis necet pecuniam depositam, vel soluto debito nihil debere. In legibus Alemanorum, & cum his duellum committitur & pro controuersia reræ, titu. 8. & pro dote, ad lata repetenda, titu. 7. In Gallia Phi-lippus rex, in prouinciis in quibus consuetudo esset duelli per-*